

Saleziánska forma prežívania zasväteného života

Saleziánske poslanie je súčasťou poslania Cirkvi. Preto ak chceme vidieť saleziánsku formu prežívania zasväteného života v úplnosti jej charizmy je dôležité, aby sme sa pozreli aj na panorámu cesty viery Cirkvi dnes. Čo sa vlastne udialo v Cirkvi za posledných 50 (nie 150) rokov čo významným spôsobom ovplyvnilo *aggiornamento* viery?

Druhý vatikánsky koncil

Bol pastoračne zameraný na to, aby sa viera kresťanov "oživila" - t.j. aby nebola iba úzkostlivým uchovávaním "muzeálnych kúskov tradície", ale aby v súčasnom svete mohla byť svetlom, oporou a zážitkom sily a čerstvosti evanjelia. **Jadro "nových pohľadov" a pastoračných usmernení predstavujú 4 konštitúcie.** Tie predstavujú aj hlavné línie otvorenia sa Cirkvi pre službu.

Dogmatická (vieroučná) konštitúcia ***Dei verbum*** - pojednáva o povahe a celi Zjavenia v dejinách spásy. V ňom ide v podstate o to ako dnes čítať, a ako s úžitkom používať Písmo a interpretovať - vteliť do života viery hodnoty objasňujúce tajomstvo ľudského života, poslania a zmyslu, a k akému životu nás vedú znaky Božieho kráľovstva, ktoré je už prítomné medzi nami. To sa vzťahuje na každého veriaceho a aj na zasvätených.

Pastorálna konštitúcia ***Gaudium et spes*** - sa zaberá témou prítomnosti a poslania Cirkvi vo svete. Svet - dejisko ľudských dejín je tu predstavený ako teologická hodnota a neoddeliteľná súčasť Božieho kráľovstva, ktorého znaky má Cirkev za úlohu a povinnosť "skúmať a interpretovať vo svetle evanjelia a ľudskej skúsenosti". **Preto pozornosť veriaceho a aj zasväteného dnes nie je zameraná "len na nebo", ale aj na "situáciu ľudí" a "podobu sveta, v ktorom spolu žijeme".**¹

Možno je to prekvapenie, že usmernenia pastorálnej konštitúcie sa zaoberajú "najmä" "svetskými" témami ako manželstvo a rodina, kultúra, ekonomicko - sociálny život, politický život, mier a spolunažívanie národov, a to **vo svetle kresťanskej antropologickej vízie a poslania Cirkvi.** V tom spočíva aj obnovený ekleziologický pohľad, ktorý ponúka **nový koncept ako sa stať komunitou veriacich a „Božím ľudom“.** GS tak ukáže tvár Cirkvi **úzko späté s ľudstvom** (hlboko solidárnej) a jeho dejinami, ktorá s ním kráča a spolu s ním zdieľa ten istý pozemský údel. (a delí sa o tú istú nádej)

Všetky úvahy smerujú k človeku a sústreďujú sa na človeka, jediného tvora na zemi ktoré Boh chce pre neho samého. Spoločnosť, jej štruktúry a ich rozvoj majú byť privedené k zdokonaleniu ľudskej osoby. Aj toto sa týka každého veriaceho aj zasväteného.

¹ "Povinnosťou Cirkvi pri plnení tohto poslania je ustavične skúmať znamenia čias a vysvetľovať ich vo svetle evanjelia tak, aby vedela spôsobom primeraným každej generácii odpovedať na večné otázky človeka o zmysle terajšieho i budúceho života a o ich vzájomnom vzťahu. Cirkev musí teda poznať a chápať svet, v ktorom žije: jeho očakávania, snahy a jeho neraz dramatický charakter." (GS 4)

Vieroučná konštitúcia *Lumen gentium* sa potom na tajomstvo Cirkvi pozrie aj z vnútra skúsenosti viery, kde Kristus je predstavený ako dokonalý človek. Konštitúcia *Sacrosanctum concilium* sa napokon venuje obnove liturgického života Cirkvi, ktorým vyjadruje vo svete svoj vzťah ku Kristovi - a radosť i vďačnosť zo spoločenstva s Ním, a v ňom vidí aj zdroj „duchovného života“, ktorým je život „skrytý s Kristom v Bohu“.

Saleziánske poslanie dnes

Saleziánske poslanie sa dnes (osobitne od roku 1971) už definitívne chápe ako poslanie celej saleziánskej rodiny a aj touto črtou sa situuje do jednej línie s misiou univerzálnej Cirkvi² a preto aj saleziáni sú povolaní zo všetkých síl odpovedať na prítomný okamih³. Preto sa aj všetci jej členovia usilujú o aplikáciu konkrétnych a aktuálnym spôsobom tlmočených hodnôt zo života dona Bosca podľa svojho daru a v prostredí ich života a pôsobenia. Aj v tomto prípade ide o potvrdenie ústrednej hodnoty človeka, o zdôraznenie jedinečnosti subjektivity, vedomia hodnoty vlastnej osoby, slobody a dôležitosti vlastnej úlohy - protagonizmu. Tento štýl ovplyvňuje aj spôsob prežívania evanjeliových rád ale i poslania a aj spoločného života.

V prípade aplikácie týchto hodnôt na výchovu a konkrétnu situáciu mladého človeka ide o poskytnutie kvalifikovanej pomoci takým spôsobom, aby sa pričinením vlastnej slobody mohol stať prvým zodpovedným za svoj osobný rast, a teda aby nebol iba tým, čo iba prijíma a výmenou aj dáva nejaké podnety, ale sa stal tým, kto je ich schopný vytvárať na základe vlastných rozhodnutí a presvedčenia. Stanovy Saleziánov to v časti o výchovnej a pastoračnej službe opíšu ako spoluprácu s mladými na rozvoji ich schopností a vlôh až kým nedosiahnu plnú zrelosť... ako spoluprácu na rozvíjaní ich odbornej kvalifikácie... ako spoluprácu a pomoc pri otváraní sa pravde a rozvíjaní si zodpovednej slobody... spoluprácu pri budovaní osobného presvedčenia a citu pre autentické hodnoty, ktoré ich otvárajú pre dialóg a službu⁴.

Už na prvý pohľad je zrejmé to, že či sa už sústreďíme na kontext kultúrny, sociálny, cirkevný alebo teologický, v každom z nich dnes ide o zvýraznenie jedinečnosti osoby a jej situácií, ktoré

² Stanovy saleziánov v tridsiatom prvom článku "kopírujú" uvedené tvrdenie nielen "textom", ale aj v odvolaní sa na "zdroj", z ktorého čítajú túto svoju interpretáciu a objavujú v nej súlad aj s tradíciou svojho Zakladateľa. "Svojím poslaním máme podiel na poslaní Cirkvi, ktorá uskutočňuje Boží plán spásy, príchod Božieho kráľovstva tým, že prináša ľuďom evanjeliové poslanstvo úzko spojené s rozvojom časného poriadku (Porov. EN 31). Vychovávame a evanjelizujeme podľa projektu integrálneho rozvoja človeka, orientovaného na Ježiša Krista, dokonalého človeka (GS 41). Verní úmyslom nášho Zakladateľa usilujeme sa vychovávať "čestných občanov a dobrých kresťanov" (MB 2, 46).

³ Porov. STANOVY SPOLOČNOSTI SV.FRANTIŠKA SALESKÉHO, Saleziáni dona Bosca - Slovenská provincia, Bratislava 2009, č. 7. Uvedený článok je inšpirovaný a odvoláva sa na prvý článok konštitúcie *Gaudium et spes*.

⁴ Porov. STANOVY SPOLOČNOSTI SV.FRANTIŠKA SALESKÉHO, Saleziáni dona Bosca - Slovenská provincia, Bratislava 2009, č. 32.

prežíva a tento spoločný prvok sa ukazuje aj ako kľúčový. Bez neho by sme osobu ťažko vedeli pochopiť, alebo stretnúť sa s ňou na nejakej hlbšej úrovni. A to by reálne bránilo poskytnutiu podpory a pomoci ale i pochopeniu samého dona Bosca. Pre túto **jedinečnosť, ale aj niektoré dobové pohľady a aktivity dona Bosca už dnes nemôžeme jednoducho zopakovať**, a vernosť týmto veciam sa nemôže jednoducho zamieňať za prejav autentickej vernosti donovi Boscovi. Zastrešujúci termín výchovného systému - **preventívny**, okrem svojho prísne jazykového vymedzenia, ktoré vypovedá o úsilí ochrániť pred negatívnymi skúsenosťami, ktoré by ohrozili vývoj mladého človeka, môžeme u dona Bosca interpretovať aj ako ucelený súbor jeho hlbokých intuícii, presných rozhodnutí a metodologických kritérií. Ich výsledkom bolo umenie s výchovným efektom klímy, kde mladí ľudia rastú a rozvíjajú svoju osobnosť "zvnútra" zo svojho vlastného rozhodnutia a často aj napriek vonkajším podmienkam, ktoré by ich "normálne" zvädzali k obyčajnému formalizmu. Išlo a **ide tu o umenie získať srdce mladého človeka, aby našiel radosť a záľubu v konaní dobra**, aby statočne čelil prekážkam, ktoré by bránili jeho rozhodnutiu rozvíjať dobro osobne, alebo spoločne a mohol sa podieľať nielen na budovaní pevného charakteru, ale aj budúcnosti, ktorá poskytuje reálnu nádej. Preto sa obsah a význam slova preventívny dnes oveľa viac posúva smerom k samotnej osobe mladého človeka a musí dnes rátať s jeho väčšou účasťou na svojej vlastnej výchove než doteraz. S tým súvisí aj **dnešné chápanie a rozvíjanie identity kresťana**, ktorý sa v jej dozrievaní už nemôže toľko spoliehať na samotné prostredie, ale jeho pozornosť je viac vedená na rozlišovanie a výber hodnôt a ich osobné prežívanie. Cesta rozvíjania osobnej identity by sa na rozdiel od minulosti tak viac javila ako cesta "autoformácie". Jedinečnosť ľudskej osoby s jej slobodou darovania sa a vytvárania spoločenstva s inými osobami jej otvára možnosti naplnenia poslania, ktoré spoznáva a vo svojej odpovedi ju nik iný nemôže nahradiť.⁵ Aj preto sa dnes viac pozornosti prikladá spoznaniu osobného daru, jeho prijatiu a rozvíjaniu, alebo aj angažovaniu sa a budovaniu lokálnej komunity s aktívnym príspevkom v prospech globálneho budovania kultúry života.

Vráťme sa však k základným charakteristikám preventívneho systému ako ich poznáme z čias dona Bosca zo známeho trojčlena **rozum, láskavosť, náboženstvo**. Už len v ich chápaní vidíme v cirkevnom kontexte za posledných 150 rokov veľký posun. Jeden zo súčasníkov dona Bosca, žijúci v Spojenom Kráľovstve, John Henry **Newman**⁶, chápal silu a otvorenosť intelektu ako ovocie výchovy, ktorá by mala oslobodiť osobu z uzavretých horizontov a spojiť vysokú akademickú kompetenciu s obetavou múdrosťou lásky. Newman svoj sen o integrálnej výchove vyjadril: Mňa neuspokojuje to, s čím sú spokojní mnohí - mať dva nezávislé systémy, intelektuálny a náboženský, zdokonaľujúc raz jeden potom druhý, pričom ich stretnutie je skôr okrajové, alebo dielom náhody ... Chceme, aby

⁵ Porov. ŠMÍDOVÁ, M. - TREBSKI, K. - ŽUFFA, J.: *Dozrievanie v láske*, Dobrá kniha, Trnava 2014, s.10.

⁶ John Henry Newman (1801 - 1890) okrem významného pôsobenia v univerzitnom prostredí je aj zakladateľom Oratória sv. Filipa Neriho v Anglicku.

intelektuálne aj morálne disciplíny žili pod jednou strechou...⁷ Iný typ podobnosti a isté spoločné črty s intuíciou dona Bosca a jeho náhľadom na spojenie medzi rozumom a vierou,⁸ môžeme nájsť aj v osobe Jána XXIII. - "dobrého a láskavého pápeža", ktorý sa narodil ešte za jeho života . Jeho meno sa nerozlučne spája s termínom **aggiornamento**, a bol známy aj ako kritik "zlých prorokov", ktorí nedokázali čítať realitu života celú a "vidieť " aj znaky nádeje a nových možností. Lektúra znakov čias pochádza z túžby prežívať a vidieť realitu integrálnejšie, prezentujúc dôvody obnovujúce dôveru, postoj skutočného priateľstva a osobný príspevok solidárnej pomoci.

Termín **rozum** v don Boscovom tlmočení ľudskosti je predstavený ako charakteristika preventívneho systému a jeho rodinného ducha, a mohol by vyjadrovať **dva typické prejavy osoby ratio aj relatio**. Schopnosť čítať realitu, rozlišovať, ale aj schopnosť orientovať sa v súvislostiach a schopnosť budovať dôveru a zapájať do vzťahov. V širšom význame ide v lektúre dnešnej reality aj o dôležité rozpoznanie, či schopnosť "vidieť" hodnoty, na ktoré sú dnes mladí ľudia zvlášť citliví a ktoré sa tak môžu stať vhodným "začiatkom" pre stretnutie i prameňom aktívneho rozvíjania dobra.⁹

Termín **náboženstvo** v širšom význame nepredstavuje pre dona Bosca len samotný obraz Boha, ale predstavuje súčasne aj jeho pedagogiku a teda aj vzťah k človeku. Preto jeho pedagogika je konštitutívne transcendentná¹⁰. Spája sa do integrálneho celku, v ktorom "rozširuje horizonty" videnia sveta, jeho významy a pomáha rozvíjať všetky dimenzie osoby. V tejto lektúre integrity sa výchova stáva cestou k oslobodeniu z aktuálnej "ohraničujúcej a limitujúcej pozície osoby aby plnšie a slobodnejšie prežívala svoj život a jeho hodnoty a aktívnejšie a s väčšou dôverou vyjadrila svoju účasť. Právom by sme teda mohli v don Boscovom prístupe prepojenie náboženských hodnôt a prípravy na život čítať ako cestu rozvíjania osobnej integrity konkrétneho človeka, ako proces sprevádzania v "dozrievaní " a jej jasnejšieho sebautvárania. Dnes sa s podobným prístupom stretáme v koncepte encykliky *Fides et ratio*, kde sa ponúka lektúra: **viera rozširuje moje poznanie a spája ma v dôvere s inými - rozširuje moje horizonty - učí ma kriticky myslieť a vychováva k láske**¹¹.

Metodologicky **láskavosť** robí vychovávateľa pohotovým a pripraveným aj na obety a námahy spojené s "otváraním cesty rastu". Vyjadruje akúsi pohotovosť a záväzok byť prítomný a zúčastnený na živote mladých a túžbu slúžiť a osobne prispieť ako otec, brat a priateľ. **Výzvy**

⁷ NEWMAN, J.H.: *Scritti Filosofici*, 1840, n. 475, pagg. 488-489. in GALLAGHER, M.P.: *Allargare l'intelletto verso l'amore* IN LEUZZI, L.: *La carità intellettuale. Percorsi culturali per un nuovo umanesimo*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2007, s.20.

⁸ Toto spojenie by mohlo reprezentovať lektúru zo strany života, zo životnej situácie.

⁹ Porov. GIOVANNI PAOLO II, *Iuvenum patris*, n.10, In http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/letters/1988/documents/hf_jp-ii_let_19880131_iuvenum-patris.html, 16.1.2015.

¹⁰ spája do dokonalosti ľudské a božské.... poukazuje na krásu a plnosť toho, keď sa tieto dimenzie spolu stretnú...

¹¹ Porov. GIOVANNI PAOLO II.: *Lettera Enciclica Fides et ratio*, nn. 16 - 34. Osobitne môžeme upriamiť pozornosť na články 25 a 34. In http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_14091998_fides-et-ratio.html, 15.1.2015.

životných trendov si totiž od dnešnej pastorácie žiadajú, aby nezostala iba pri improvizáčnych pokusoch, ale aby v nej bola vytváraná aj istá systematická prax - plánovanie, ktoré možno nie je liekom na všetky ťažkosti a otázky, ale môže byť prejavom ochoty postaviť sa pred výzvy so zodpovednosťou a hľadaním cesty pre budúcnosť¹².

Záver

Naznačená lektúra by chcela upriamiť našu pozornosť na niektoré momenty pri aktualizácii výchovného systému dona Bosca a jeho poslania. Samotná problematika prežívania zasvätenia a jeho procesu aktualizácie je omnoho komplexnejšia. Žiada si lektúru a interpretáciu významov a hlbšie preskúmanie vzťahu praxe a tradície, ale aj prehĺbenie teórie a ponuku jej nových aplikácií.

Aktuálnym je oživenie spojenia medzi individuálnym a spoločným dobrom. Je to otázka ocenenia i praktickej realizácie osoby a jej slobody, a následne otázka zmierenia napätia v jej vzťahu k spoločnému dobru. Môžeme ju považovať aj za zásadne antropologickú otázku, ktorá na praktickej úrovni vyjadruje **ako dnes chápeme zmysel svojej individuality** a to, či žiť s druhými je pre nás len nutnosťou, alebo cestou k vzájomnému obohateniu a priblíženiu sa ku skúsenosti a významu daru.

Don Boscova vízia výchovného pôsobenia a jeho poslania ráta rovnako s rozvíjaním potenciálu osoby, ale kladie si za cieľ aj orientovať ju k životu v spoločenstve s druhými.

Osobne sa domnievam, že rozvíjanie charismatickej identity, musí zvládnuť svoje spojenie so zdrojom a tradíciou, ako aj schopnosť vyjadriť toto spojenie ako "živé", ktoré sa dá žiť aj dnes". Čiže pretlmočením do aktualizovanej historickej konkrétosti je povolaný každý člen saleziánskej rodiny a každý salezián vyjadriť ho nielen ako princíp, ale v syntéze osobného svedectva. Tým sa jeho aktualizácia dostane do podoby kontinuálne "otvoreného procesu", ktorý sa nedá sa vyriešiť iba na úrovni inovácie štruktúr, ale žiada si príspevok, ktorý je neoddeliteľný od osobného pričinenia sa každej generácie. A **tu sa novým spôsobom dostáva do centra opäť otázka stretnutia a komunikácie saleziánov a mladých ľudí.**

Nemožno ju uzavrieť len do formulácie *čo máme dnes ešte robiť navyše*, ale azda viac ide o to ako sa priblížiť k odpovedi na to *ako chceme dnes žiť?* To by mohlo viesť k úvahám a k starosti o podporu rastu osobnej identity saleziána i mladého človeka súčasne. Možno by išlo o premyslenie toho ako podporiť, aby sa viac zvýraznila úloha osoby, ktorá je "rozhodujúcim" interpretom nie však iba v zmysle jej schopnosti akcie a rozhodovania, ale aj jej schopnosti "počúvania - načúvania - zdieľania". Výsledkom potom môže byť nielen "výstup" v podobe papierovo *aggiornovanejšieho* projektu, presnejšieho zoznamu hodnôt, postupov,... ale aj nová, čerstvá skúsenosť vzájomného duchovného spojenia - prežívaná ako skúsenosť Ducha.

¹² Porov. ŽUFFA, J.: *Farnosť ako miesto pastoračného plánovania. Pilotný projekt v žilinskej diecéze*. In JENÍK, L. ed.: *Pastoračné plánovanie vo farnostiach*, Dobrá kniha, Trnava 2014, s. 58.